Plánování projektu

1. dubna 2022

Problémy plánování projektu

- Zprostředkování, instalace a testování rozsáhlého počítačového systému
  - projekt zahrnuje
    - evaluace a výběr hardware, vývoj software, nábor a školení lidí, testování a ladění systému, ...
  - precedenční vztahy
    - některé úlohy mohou být prováděny paralelně
    - úloha musí být realizována až po dokončení jiných úloh
  - cíl: minimalizovat čas na realizaci celého projektu
- Příklady dalších problémů
  - stavba nemovitostí, konstrukce center elektráren, vojenský průmysl

Plánování projektu

- Základní problém plánování projektu
  - precedenční podmínky
  - paralelní stroj s neomezeným počtem strojů
  - minimalizace maximálního času konce úloh *(makespan)*
  - relativně jednoduché na řešení

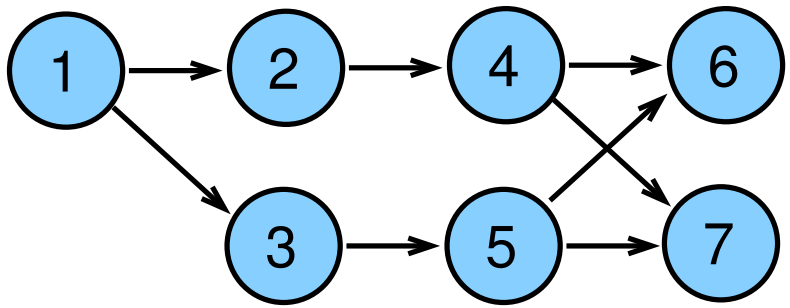

- Rozšíření
  - variabilní doba trvání (spojena s cenou provádění)
    - optimalizace: kompromis mezi cenou na ukončení projektu a cenou za zkrácení délky úloh
  - pracovní síla (skupiny operátorů s odlišnou specializací)
    - při sdílení omezeného množství operátorů nutno uvažovat disjunktivní hrany

    $\Rightarrow$ komplexní problém, jehož řešení je velmi obtížné

Reprezentace projektu: úloha jako uzel

- Reprezentace: úloha jako uzel
  - hrany reprezentují precedenční podmínky
  - síť neobsahuje žádné orientované cykly

Úloha	Doba trvání	Předchůdci
1	2	–
2	3	1
3	1	1
4	4	2
5	2	3
6	1	4,5
7	3	4,5

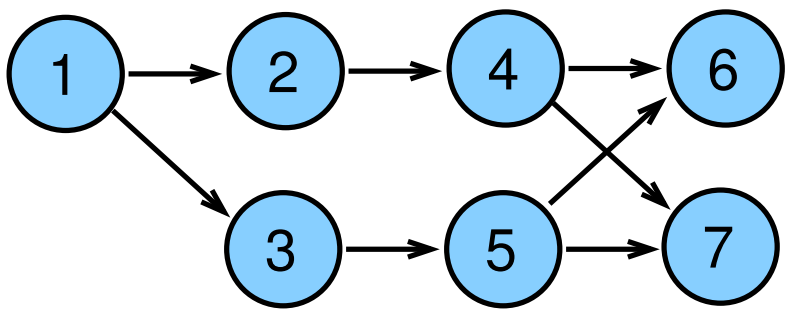

Výhodnější reprezentace

- Běžně používana reprezentace úloha jako hrana
- Výhodnější ale úloha jako uzel
  - nejsou nutné redundantní hrany (pomocné úlohy) pro korektní vyjádření precedencí
  - úloha jako uzel lze převést na úloha jako obdelník
    - horizontální strany obdelníku použity jako časové osy odpovídající době provádění úlohy

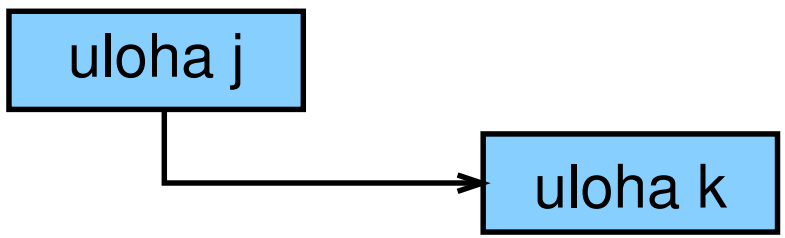

Popis problému

- Popis problému
  - m paralelně zapojených strojů
  - n úloh s precedenčními omezeními
  - doba provádění p_j
  - objektivní funkce: minimalizace maximálního času konce úloh *(makespan)*
- $P_\infty|prec|C_{max}$ (a $m \geq n$) polynomiální složitost, metoda kritické cesty
  $P_m|prec|C_{max}$ $2 \leq m < n$ NP úplný problém
- Značení
  - S'_j nejdřívější startovní čas úlohy j
    $C'_j = S'_j + p_j$ nejdřívější koncový úlohy j
  - S''_j nejpozdější startovní čas úlohy j
    C''_j nejpozdější koncový čas úlohy j
  - $Prec_j$ (přímí) předchůdci úlohy j
    $\forall k \in Prec_j$ všechny úlohy k, které předcházejí úlohu j
    $\forall j : k \in Prec_j$ všechny úlohy j, které následují úlohu k

Metoda kritické cesty

- Popis algoritmu pro nalezení kritické cesty
  - dopředná procedura
    - start v čase 0
    - výpočet nejdřívějšího startovního času každé úlohy
    - čas dokončení poslední úlohy je *makespan*
  - zpětná procedura
    - start v čase rovném *makespan*
    - výpočet nejpozdějšího startovního času, aby byl realizován tento *makespan*
- Úloha s rezervou *(slack job)*
  - její startovní čas může být odložen aniž je navýšen *makespan*
  - úloha, jejichž nejdřívější startovní čas je menší než nejpozdější startovní čas
- Kritická úloha
  - úloha, která nesmí být odložena
  - úlohy, jejichž nejdřívější startovní čas je roven nejpozdějšímu startovnímu čas
- Kritická cesta
  - řetěz úloh začínající v čase 0 a končící v čase C_{max}
  - v grafu může existovat více kritických cest
    kritické cesty se mohou částečně překrývat
  - graf kritických cest G_{CP}: podgraf daný množinou kritických úloh a kritických cest

Kritická cesta: zadání příkladu

j	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**
$\mathbf{p_j}$	5	6	9	12	7	12	10	6	10	9	7	8	7	5

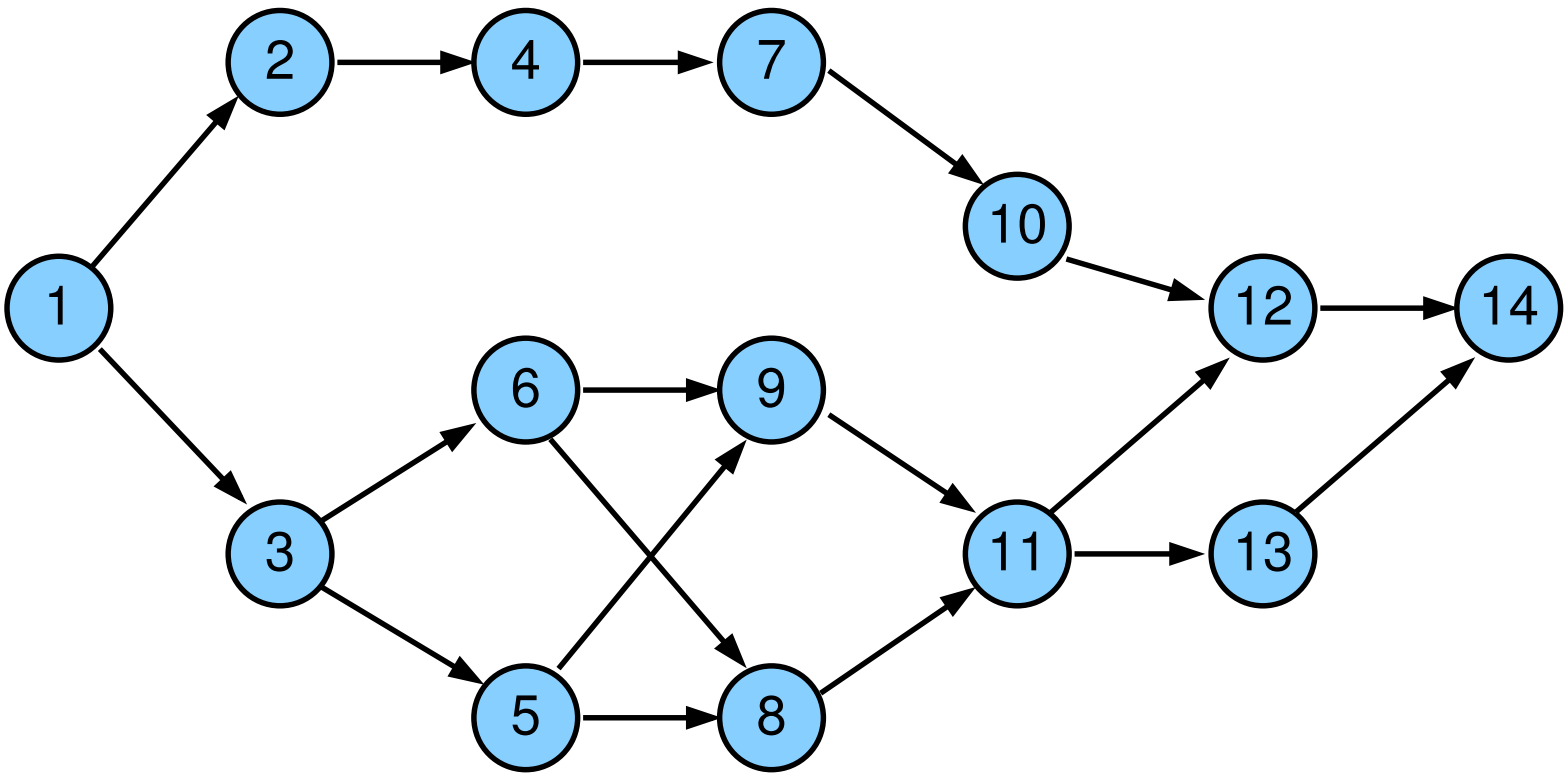

Příklad: dopředná procedura

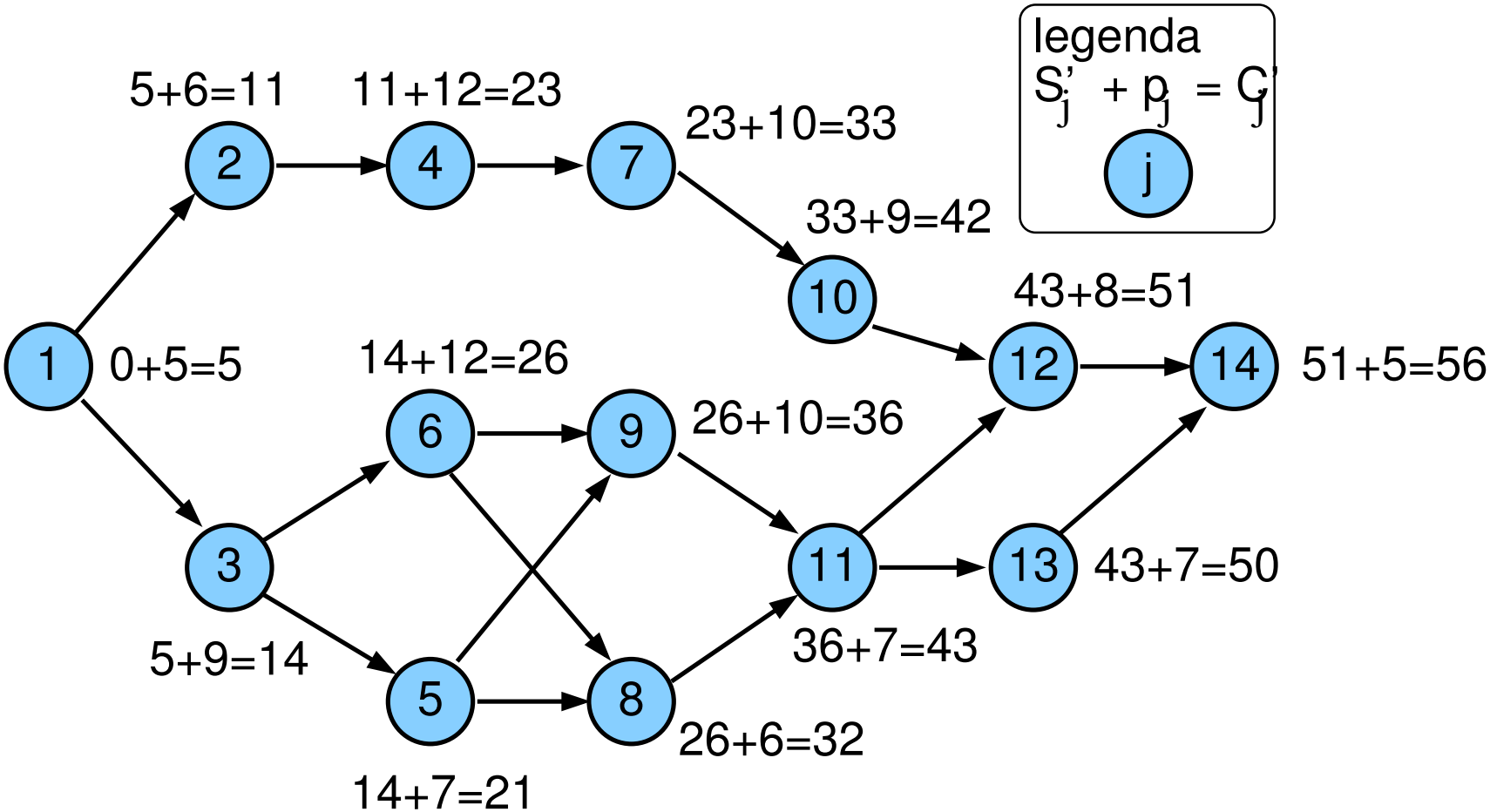

j	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
p_j	5	6	9	12	7	12	10	6	10	9	7	8	7	5

Příklad: zpětná procedura

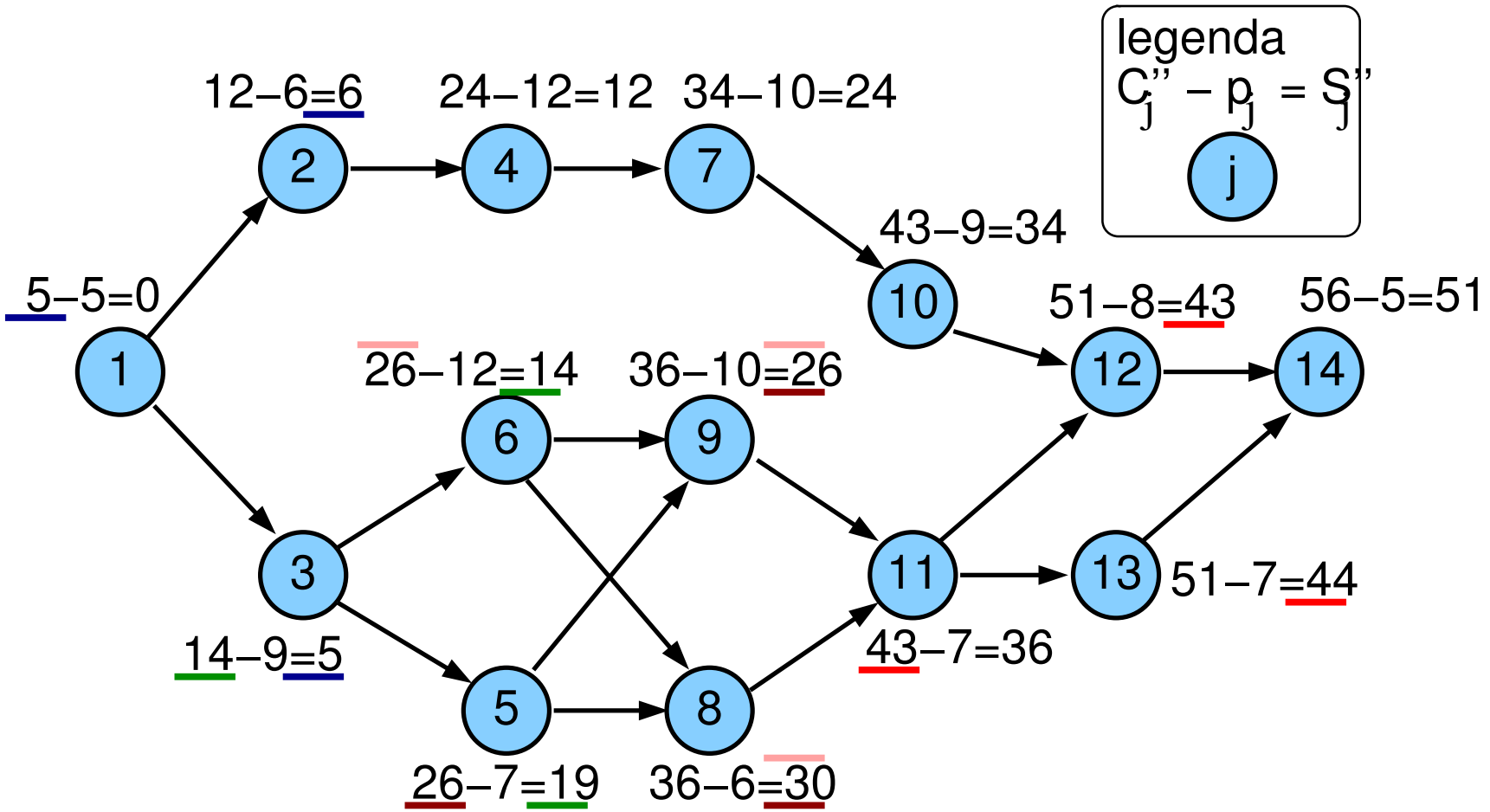

j	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
p_j	5	6	9	12	7	12	10	6	10	9	7	8	7	5

Kritická cesta

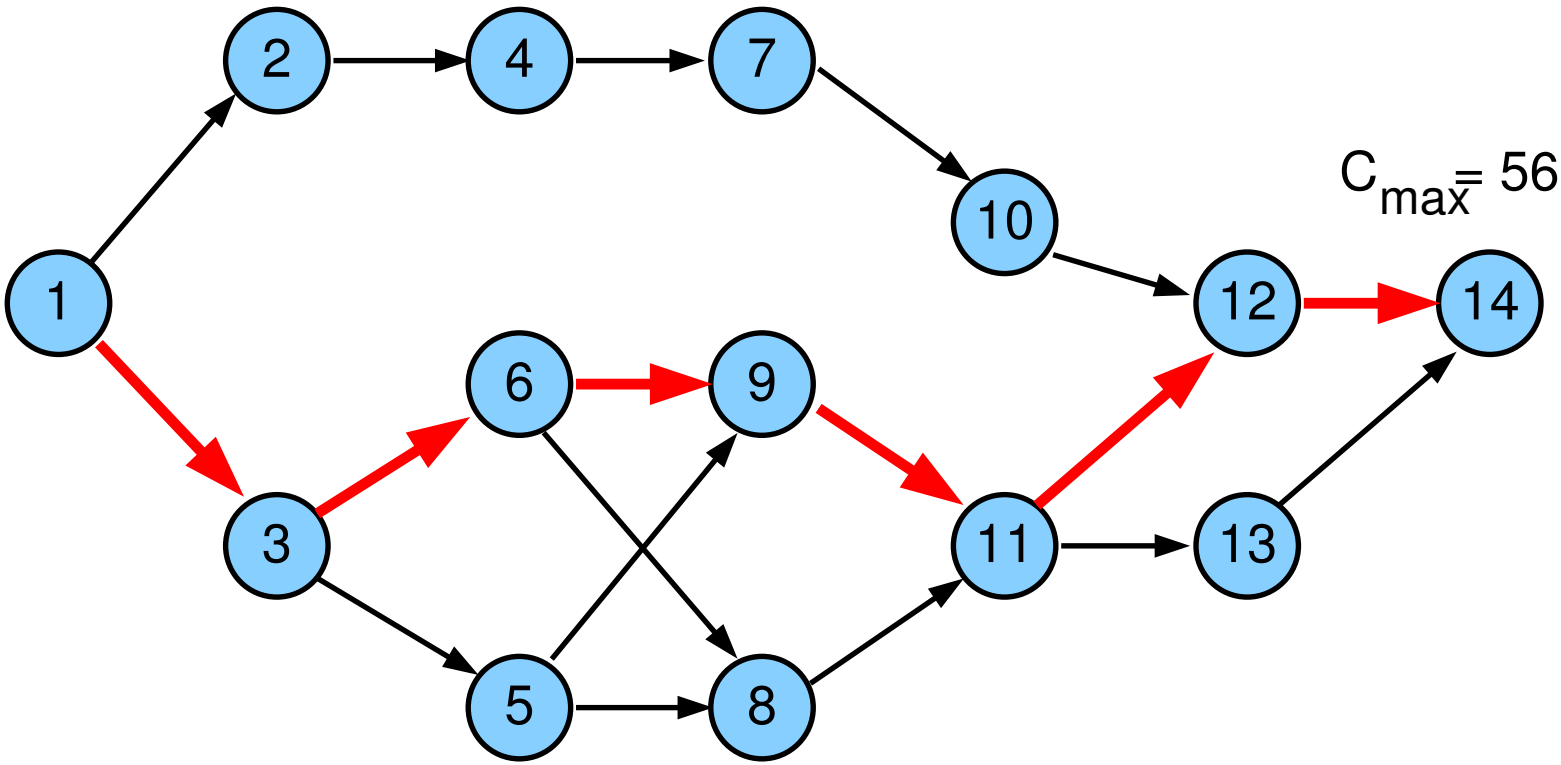

Algoritmus pro nalezení kritické cesty

1. Dopředná procedura
   1. $t = 0$
   2. pro všechny úlohy j bez předchůdce: $S'_j = 0, C'_j = p_j$
   3. vypočítej postupně pro všechny zbývající úlohy j:

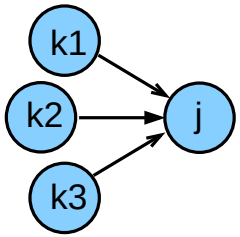

$$S'_j = \max_{\forall k \in Prec_j} C'_k, \quad C'_j = S'_j + p_j$$

   4. optimální *makespan* je $C_{max} = \max(C'_1, \ldots, C'_n)$
2. Zpětná procedura
   - $t = C_{max}$
   - pro všechny úlohy j bez následníka: $C''_j = C_{max}, S''_j = C_{max} - p_j$
   - vypočítej postupně pro všechny zbývající úlohy j:

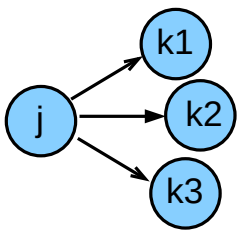

$$C''_j = \min_{\forall k: j \in Prec_k} S''_k, \quad S''_j = C''_j - p_j$$

   - ověř, že $0 = \min(S''_1, \ldots, S''_n)$

Kompromis mezi časem a cenou

- Lze uvažovat variabilní dobu trvání úloh
  - za předpokladu vyšší ceny lze zkrátit dobu provádění
- Lineární cena
- Doba trvání $p_j^{min} \leq p_j \leq p_j^{max}$
- Marginální cena: cena za zkrácení doby trvání úlohy o 1 časovou jednotku

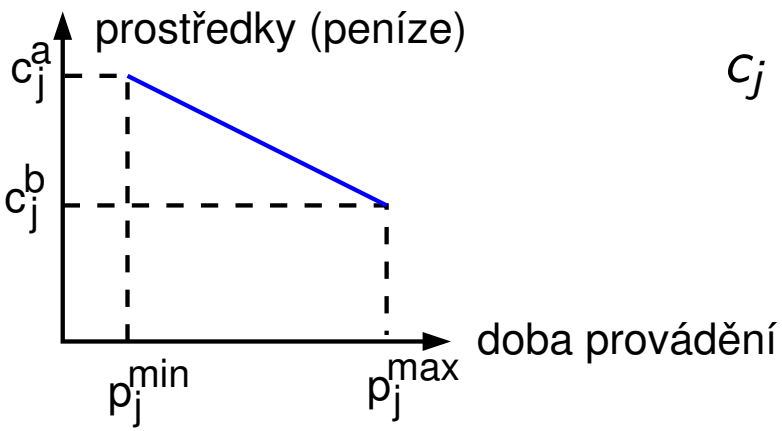

$$c_j = \frac{c_j^a - c_j^b}{p_j^{max} - p_j^{min}}$$

  - př. $p_j^{min} = 10,\ p_j^{max} = 15,\ c_j^b = 10,\ c_j^a = 20, \quad c_j = 2$

$\Rightarrow$ cena provádění úlohy j po dobu p_j: $c_j^b + c_j(p_j^{max} - p_j)$

Cena za provádění projektu

- Fixní režijní náklady c_0 — celkem: $C_{max} c_0$

  na časovou jednotku doby provádění projektu
- Cena $F(p_j)$ za provádění projektu
  - při době provádění úloh p_j

  určena jako součet
  - ceny za provádění všech úloh
  - fixních režijních nákladů

$$F(p_j) = C_{max} c_0 + \sum_j \left(c_j^b + c_j (p_j^{max} - p_j) \right)$$

- Cíl: $\forall j$ nalézt p_j a S_j tak, aby byla $F(p_j)$ minimální

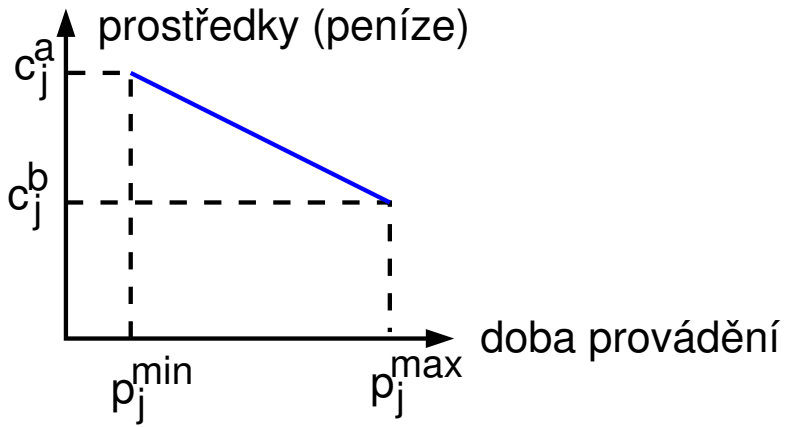

Variabilní doba trvání: metody řešení

- Objektivní funkce: minimální cena projektu
- Kompromisní heuristika mezi časem a cenou
  - dobrá kvalita rozvrhu
  - použitené i pro nelineární cenu
- Formulace lineárního programování
  - optimální rozvrh
  - nelineární verze obtížně řešitelné

Opakování: Řez, minimální řez

- Orientovaný graf $G = (V, E)$
- Počáteční uzel: zdroj $s \in V$
- Koncový uzel: stok $t \in V$
- Řez: ... také mluvíme o vrcholovém řezu
  množina uzlů V', jejíž smazáním z grafu se rozpojí zdroj a stok
  - E' množina hran incidentních s V'

  tj. v G'=(V-V',E-E') neexistuje orientovaná cesta z s to t
- Minimální řez: řez U takový, že neexistuje řez $W \subset U$
  - tj. vrácení libovolného uzlu z U do grafu znovu spojí zdroj a stok

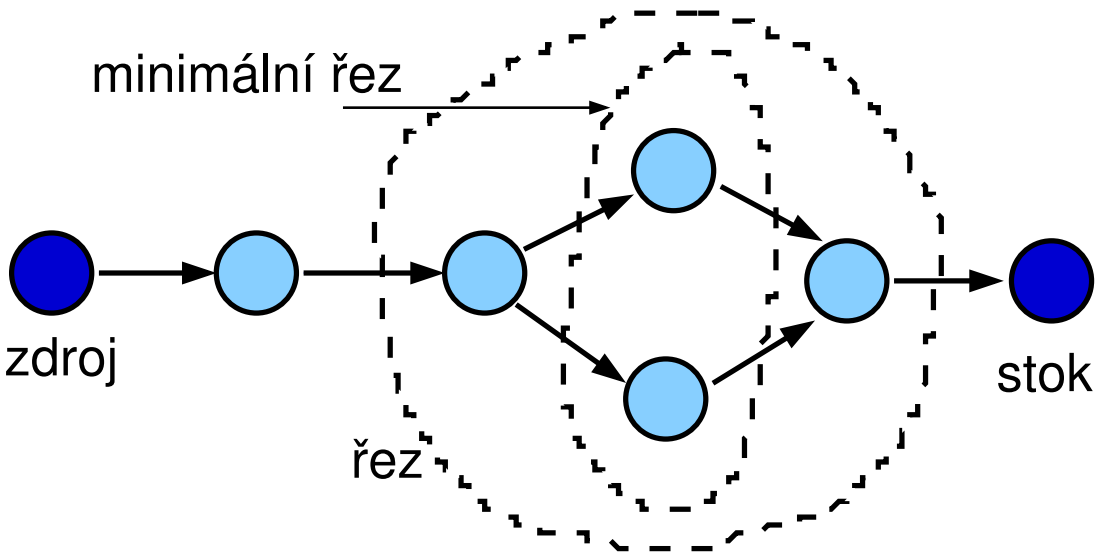

Řez, minimální řez II.

- Uvažujme orientovaný graf $G_0 = (V_0, E_0)$
- Do grafu přidáme zdroj:
  - nový vrchol s a
  - hrany S vedoucí z s do všech vrcholů G_0 bez předchůdců
- Do grafu přidáme stok:
  - nový vrchol t a
  - hrany T vedoucí ze všech vrcholů G_0 bez následníků do t
- Nový graf $G = (V, E)$: $V = V_0 \cup \{s, t\}, \quad E = E_0 \cup S \cup T$
- Budeme hledat řezy a minimální řezy z s do t v G

př. graf má 4 minimální řezy

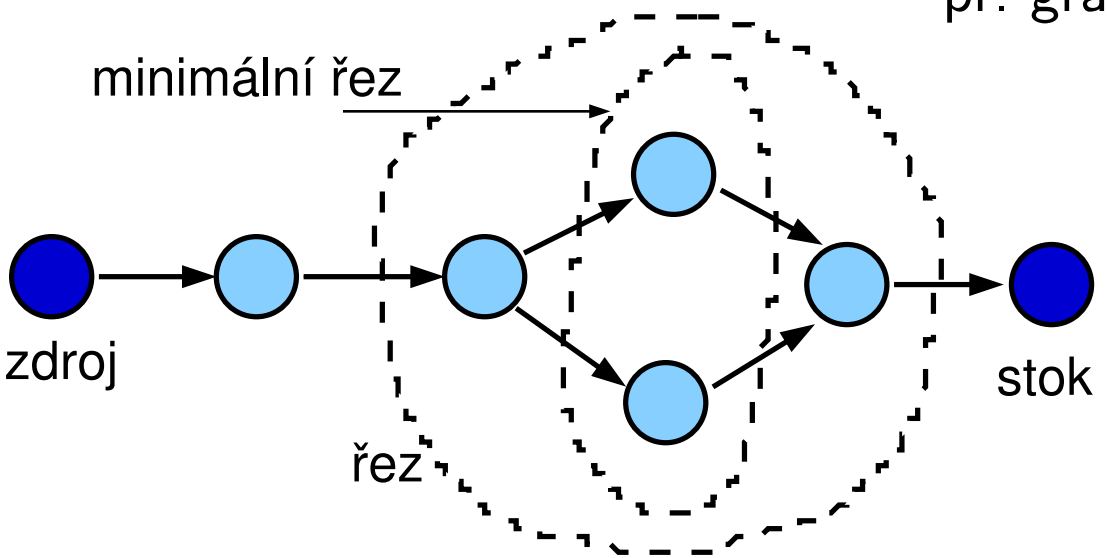

Kompromisní heuristika: příklad

j	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**
$\mathbf{p_j^{max}}$	5	6	9	12	7	12	10	6	10	9	7	8	7	5
$\mathbf{p_j^{min}}$	3	5	7	9	5	9	8	3	7	5	4	5	5	2
$\mathbf{c_j^b}$	20	25	20	15	30	40	35	25	30	20	25	35	20	10
$\mathbf{c_j}$	7	2	4	3	4	3	4	4	4	5	2	2	4	8

fixní režijní náklady na časovou jednotku c_0=6

Příklad (pokračování): maximální doba provádění

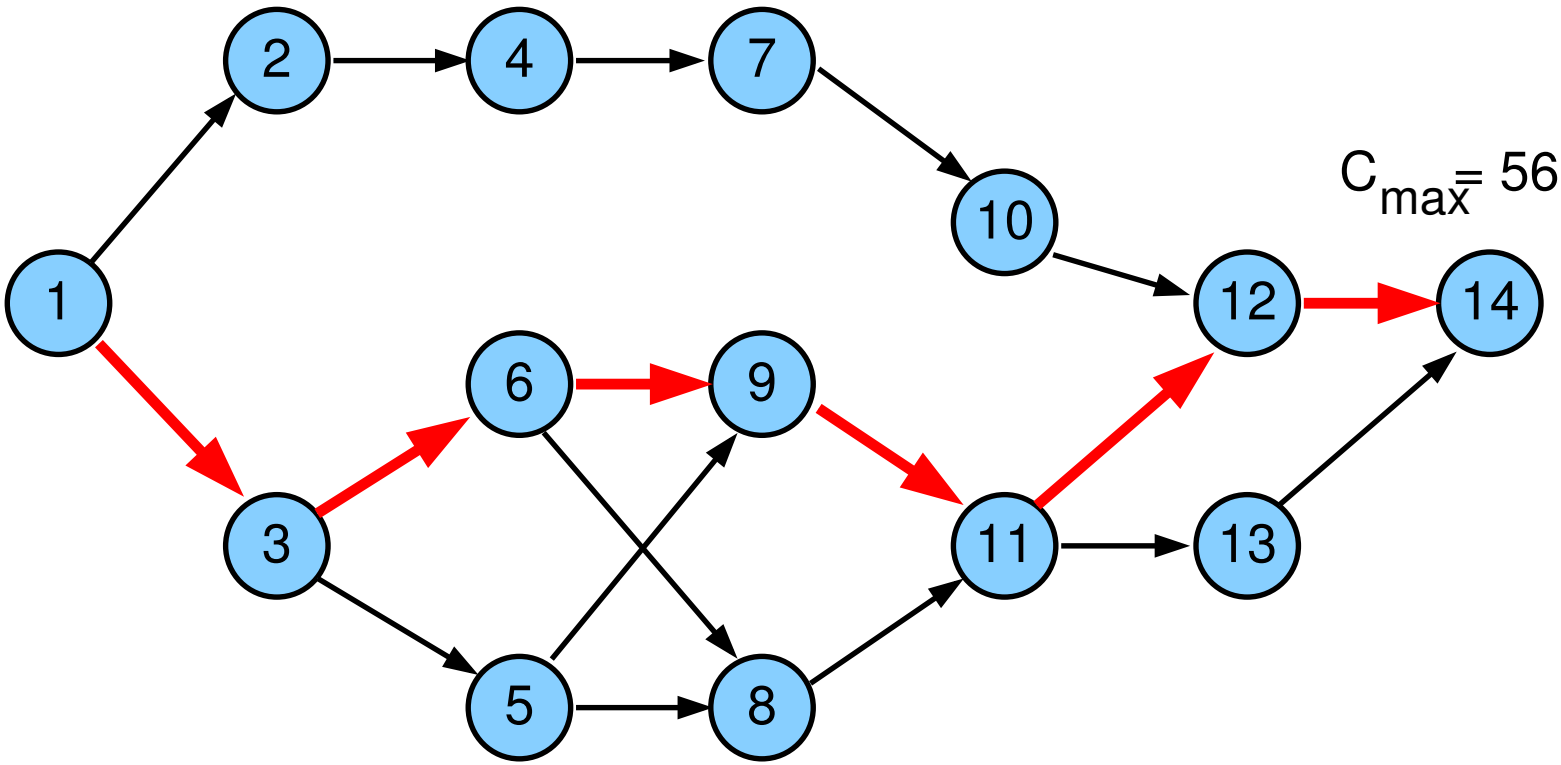

Kompromisní heuristika: příklad

c_0=6

j	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**
$\mathbf{p_j^{max}}$	5	6	9	12	7	12	10	6	10	9	7	8	7	5
$\mathbf{p_j^{min}}$	3	5	7	9	5	9	8	3	7	5	4	5	5	2
$\mathbf{c_j^b}$	20	25	20	15	30	40	35	25	30	20	25	35	20	10
$\mathbf{c_j}$	7	2	4	3	4	3	4	4	4	5	2	2	4	8

Náklady na provedení projektu při maximální době trvání úloh

$$
\begin{aligned}
F(p_j^{max}) &= C_{\max} c_0 + \sum_j \left(c_j^b + c_j (p_j^{max} - p_j^{max}) \right) = \\
&= C_{\max} c_0 + \sum_j c_j^b = \\
&= 56 \times 6 + 20 + 25 + 20 + 15 + 30 + 40 + 35 + 25 + \\
&\quad + 30 + 20 + 25 + 35 + 20 + 10 = \\
&= 336 + 350 = 686
\end{aligned}
$$

Podgraf s kritickou cestou (G_{CP})

- Kandidáti na redukci: uzel 11 a uzel 12, vybereme uzel 12

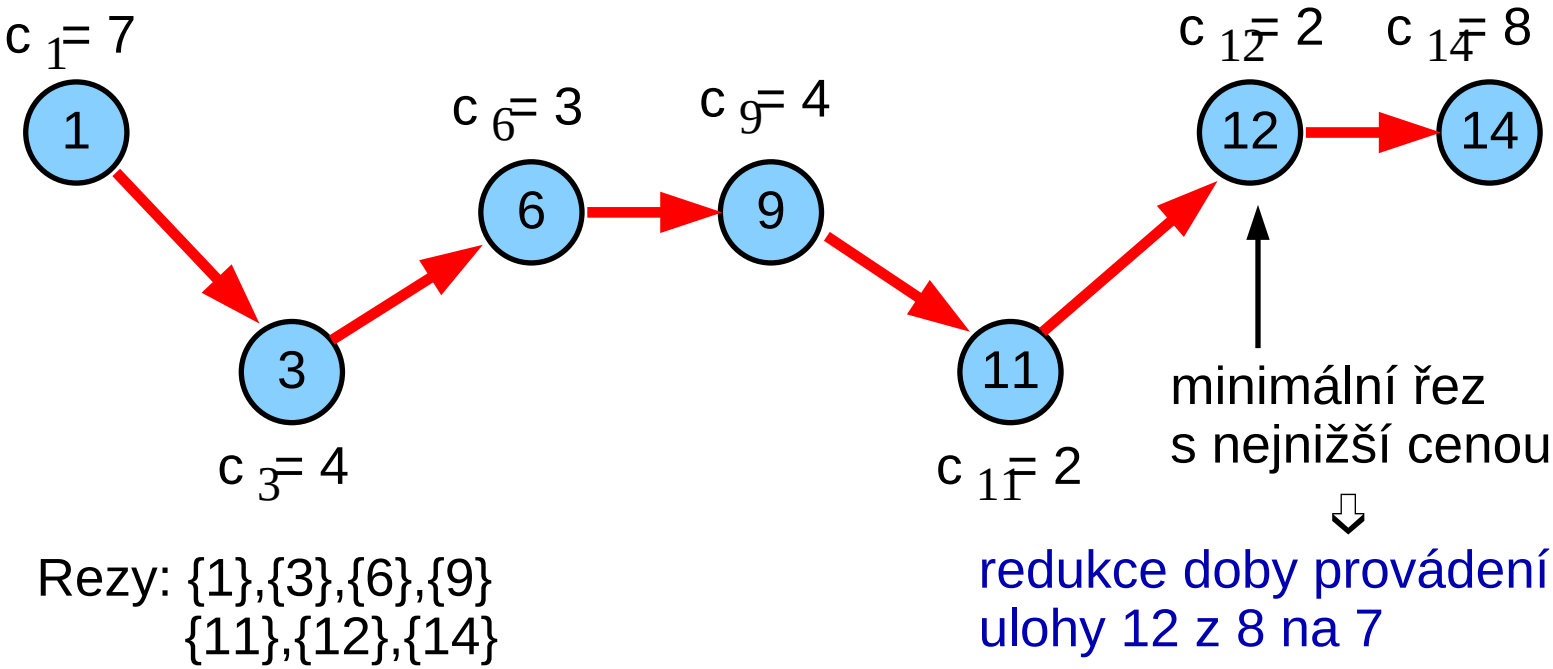

- Fixní režijní náklady se redukují z 56×6 na $55 \times 6 = 330$
- Cena za provádění úloh naroste o $c_{12} = 2$, tj. $350 + 2 = 352$
- Celková cena klesla z 686 na $330 + 352 = 682$

Podgraf s kritickou cestou (G_{CP})

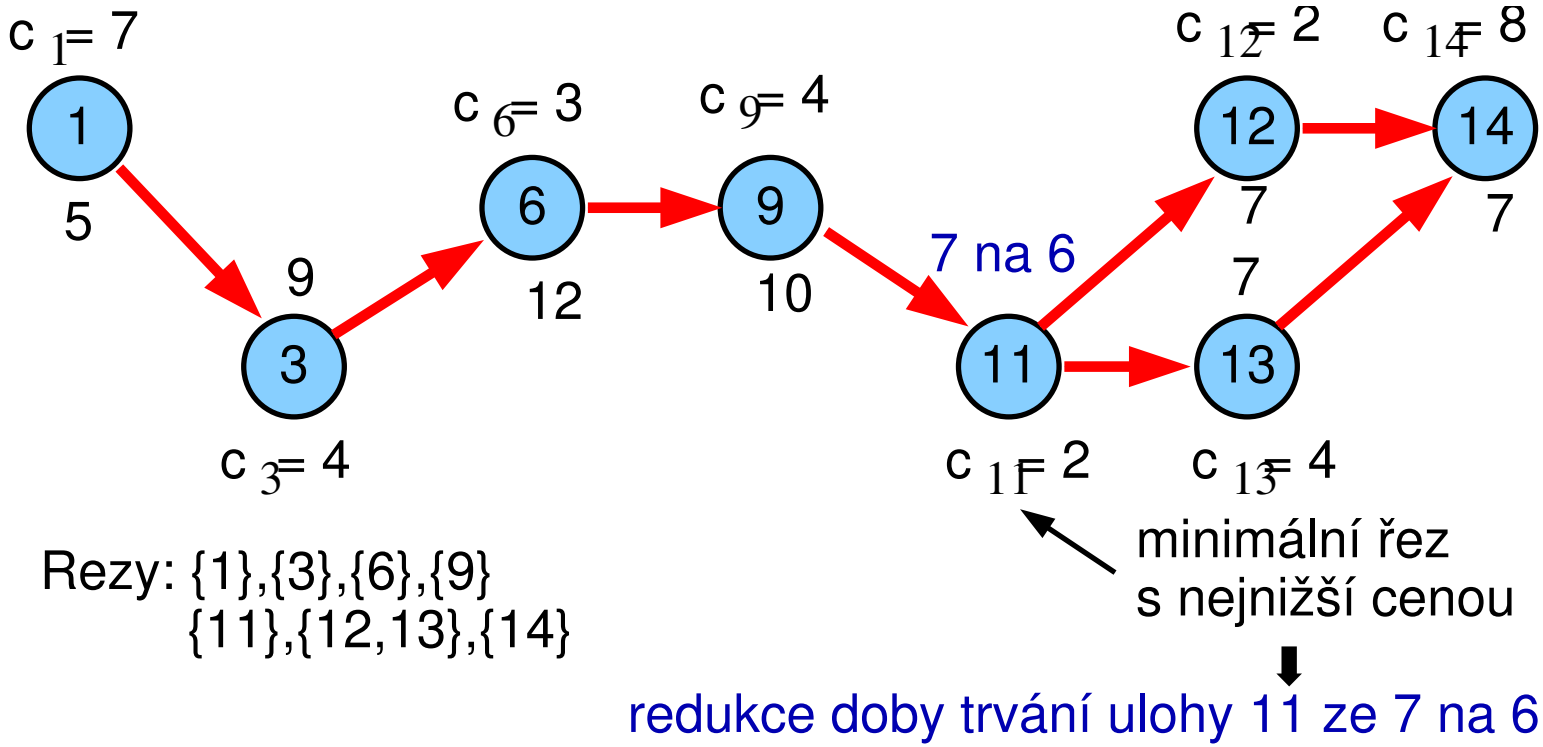

- Fixní režijní náklady se redukují z 55×6 na $54 \times 6 = 324$
- Cena za provádění úloh naroste o $c_{11} = 2$, tj. $352 + 2 = 354$
- Celková cena klesla z 682 na $324 + 354 = 678$

Podgraf s kritickou cestou (G_{CP})

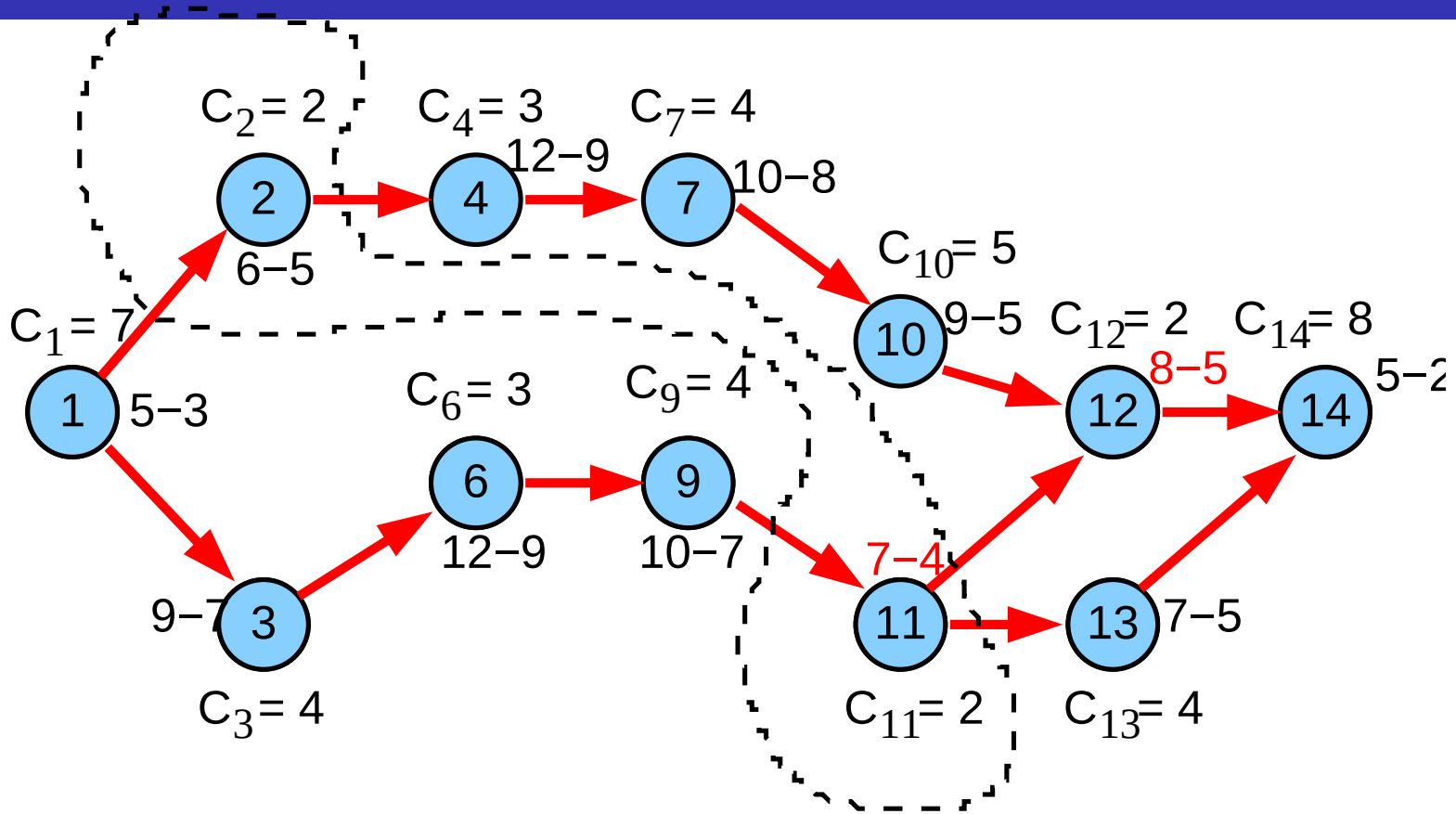

další redukce: pro uzel 2 na 5 a pro uzel 11 na 5, ...

- Fixní režijní náklady se redukují z 54×6 na $53 \times 6 = 318$
- Cena za provádění úloh naroste o $c_2 + c_{11} = 2 + 2$, tj. $354 + 4 = 358$
- Celková cena klesla z 678 na $318 + 358 = 676$

Algoritmus kompromisní heuristiky

1. Nastav doby provádění na jejich maximum: $p_j = p_j^{max}$
   - Urči všechny kritické cesty s těmito dobami provádění
   - Zkonstruuj graf G_{CP} kritických cest
2. Urči všechny minimální řezy v G_{CP}
   - pozn. pokud zkrátíme dobu provádění všech úloh v minimálním řezu, podaří se nám i zkrátit dobu provádění projektu!
   - Najdi řezy, jejichž doba provádění je větší než jejich minimum: $p_j > p_j^{min} \quad \forall j \in G_{CP}$
   - Pokud takový řez neexistuje STOP, jinak běž na krok 3
3. Pro každý minimální řez: spočítej cenu redukující všechny doby provádění o 1 časovou jednotku
   - Vyber minimální řez s nejnižší cenou
     - pozn. abychom za snížení zaplatili co nejnižší cenu
   - Jestliže je cena řezu menší než fixní režijní náklady c_0 za časovou jednotku běž na krok 4, jinak STOP
4. Redukuj všechny doby provádění v minimálním řezu o 1 časovou jednotku
   - Urči novou množinu kritických cest
   - Reviduj graf G_{CP} a běž na krok 2

Lineární program

- Heuristika negarantuje nalezení optima
- Celková cena je lineární

$$c_0 C_{max} + \sum_{j=1}^{n} \left(c_j^b + c_j (p_j^{max} - p_j) \right)$$

všimněte si: stejná účelová funkce jako cena za provádění projektu

- Lineární program:

  c_j^b a $c_j\, p_j^{max}$ se nemění

  minimalizace: $c_0 C_{max} - \sum_{j=1}^{n} c_j p_j$

  za předpokladu:

$$\begin{aligned} x_k - p_j - x_j &\geq 0 && \forall j \in Prec_k \\ p_j &\leq p_j^{max} && \forall j \\ p_j &\geq p_j^{min} && \forall j \\ x_j &\geq 0 && \forall j \\ C_{max} - x_j - p_j &\geq 0 && \forall j \end{aligned}$$

  kde x_j je nejdřívější možný startovní čas úlohy j

Přidání pracovní síly

- Pracovní síla = operátor = zdroj
- Problém popsán v literatuře jako
  problém plánování projektu s omezenými zdroji
  resource-constrained project scheduling problem (RCPSP)
  - n úloh
  - N zdrojů
  - R_i kapacita zdroje i
  - p_j doba provádění úlohy j
  - R_{ij} požadavek úlohy j na zdroj i
  - $Prec_j$ (přímí) předchůdci úlohy j

Formulace celočíselného programování

- Pomocná úloha $n+1$ jako stok, $p_{n+1} = 0$
- $x_{jt} = 1$ úloha j je dokončena v čase t
  $x_{jt} = 0$ jinak
- Kapacita zdroje i, který potřebuje úloha j
  v intervalu $[t-1, t]$: $R_{ij} \sum_{u=t}^{t+p_j-1} x_{ju}$

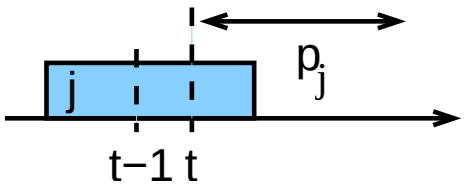

$\sum_{u=t}^{t+p_j-1} x_{ju}$ ... počítá, zda úloha j běží v čase $[t-1, t]$

př. úloha s $S_j = 2, p_j = 2$ a $t = 2, 3, 4, 5$ ($x_{j4} = 1$, pro $t = 3, 4$ úloha započítána)

- H jako horní hranice *makespan*: $H = \sum_{j=1}^{n} p_j$
- Koncový čas úlohy j: $C_j = \sum_{t=1}^{H} t\, x_{jt}$
- *Makespan*: $C_{max} = \sum_{t=1}^{H} t\, x_{n+1,t}$ koncový čas stoku

Celočíselný program

Minimalizace $\sum_{t=1}^{H} t\, x_{n+1,t}$ minimalizace *makespan*

za předpokladu

jestliže j je předchůdce k, pak $C_j \leq S_k$, tj. $C_j \leq C_k - p_k$, tj. $C_j + p_k - C_k \leq 0$

$$\sum_{t=1}^{H} t\, x_{jt} + p_k - \sum_{t=1}^{H} t\, x_{kt} \leq 0 \qquad \forall j \in Prec_k$$

pro každý čas t: požadavek na zdroj i nepřeroste kapacitu i

$$\sum_{j=1}^{n} \left(R_{ij} \sum_{u=t}^{t+p_j-1} x_{ju} \right) \leq R_i \qquad \forall i\, \forall t$$

každá úloha j skončí právě jednou

$$\sum_{t=1}^{H} x_{jt} = 1 \qquad \forall j$$

Diskuse

- Řešení celočíselného programu obtížné
- Při velkém počtu úloh a dlouhém časovém horizontu
  - použití heuristik
- Lze použít programování s omezujícími podmínkami
  - kumulativní zdroje
  - precedenční podmínky
- Probírané speciální případy problému
  - *job shop + makespan*
  - *timetabling*

Plánování projektu: shrnutí

- Základní problém s neomezenými zdroji
  - metoda kritické cesty
- Neomezené zdroje + variabilní doba trvání (lineární)
  - kompromisní heuristika mezi časem a cenou
  - lineární programování
- Problém plánování projektu s omezenými zdroji
  - celočíselné programování
  - heuristiky
  - programování s omezujícími podmínkami